

*Konstnärsnämnden
The Swedish Arts
Grants Committee*

Maria skolgata 83
SE-118 53 Stockholm
Tel +46 (0)8 506 550 00
info@konstnarsnamnden.se
www.konstnarsnamnden.se

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 2013-12-06
KN 2013/8587
Ds 2013:63

Konstnärsnämndens yttrande av departementspromemorian – Herrelösa verk i kulturarvsinstitutionernas samlingar (Ds 2013:63)

Ett av Konstnärsnämndens övergripande mål är att hålla sig underrättad om konstnärers ekonomiska och sociala förhållanden samt löpande bevaka trygghetssystemens utformning och tillämpning i förhållande till konstnärlig verksamhet. Upphovsrätten är av stor betydelse för enskilda konstnärer. Den ger yrkesverksamma konstnärer försörjningsmöjligheter och den skyddar deras konstnärliga frihet och integritet. Vi vill understryka att Konstnärsnämnden alltid använder begreppet konstnär för skapande eller utövande person oavsett konstområde.

Inledning

Promemorian innehåller förslag som ska underlätta digitalisering och förmedling av kulturarvet i situationer när rättighetshavare till ett verk är okänd eller inte går att nå. Det förslås att en ny inskränkning i upphovsrätten införs till förmån för offentliga kulturarvsinstitutioner.

Att göra kulturarvet tillgängligt för allmänheten är viktigt och har stor betydelse. I sammanhanget är det värt att nämna, vilket också görs i promemorian, att den svenska upphovsrättslagen redan i sin nuvarande utformning möjliggör användning av herrelösa verk under vissa förutsättningar. Dessa möjligheter har dessutom nyligen utökats genom den generella avtalslicensen i 42 h § URL. Det finns därför anledning att tro att inskränkningen endast i begränsad omfattning behöver användas.

Konstnärsnämnden förordar att licensering av s.k. föräldralösa verk i så stor utsträckning som möjligt sker genom rättighetsförvaltande organisationer. I direktivet, artikel 1 punkt 5, framgår också att direktivet inte inverkar på några bestämmelser när det gäller förvaltning av rättigheter på nationell nivå.

Krav på omsorgsfull efterforskning

Det är viktigt att understryka, som det står i promemorians författningskommentarer, att efterforskningen måste utföras på varje enskilt verk, även så kallade inbäddade verk, vid varje användning. Likaså att den som utför efterforskningen ska ta till vara rättighetshavarnas intresse.

Konstnärsnämnden anser att det är viktigt att det konkreta efterforskningsarbetet utvecklas i samverkan med rättighetshavarna eller de rättighetsorganisationer som företräder dem.

Vad händer om rättsinnehavaren ger sig till känna?

En omsorgsfull undersökning är inte någon garanti för att rättighetsinnehavare inte framträder vid en senare tidpunkt, efter att verket fått status som herrelöst. Direktivet, artikel 5, anger att medlemsstaterna ska se till att en rättsinnehavare till ett verk som anses vara anonymt har möjlighet att när som helst avsluta verkets status som anonymt.

Konstnärsnämnden anser att det är rimligt att nyttjandet av ett verk upphör så snart det är praktiskt möjligt efter att användare fått en information om en rättighetshavare. Vidare att ersättning utgår i det fall en rättsinnehavare gett sig tillkänna för det tidigare nyttjandet.

Källor för efterforskning

Konstnärsnämnden finner ingen anledning att komplettera de källor som anges i direktivets bilaga, Ds 2013:63, men stöder skrivningen i direktivets Artikel 3 punkt 2 att fastställandet av källor ska ske i samråd med rättighetshavare.

Särskild synpunkt

Konstnärsnämnden ställer sig negativ till den nya användningen av begreppet ”Herrelösa verk” som tidigare kallats för föräldralösa verk. Begreppet känns otidsenligt inte minst ur ett genderperspektiv. I den svenska översättningen av EU-direktivet används ”anonyma verk” för engelskans orphan works. Konstnärsnämnden förordar att begreppet anonyma verk används.

Avslutning

Beslut i detta ärende har fattats av ordförande Gunilla Kindstrand och kanslichef/myndighetschef Ann Larsson den 6 december 2013 på delegation av Konstnärsnämndens styrelse. Föredragande tjänsteman har varit utredare Stefan Ahlenius.

För Konstnärsnämnden

Gunilla Kindstrand
styrelseordförande

Ann Larsson
kanslichef/myndighetschef